

NETTIE DEKKER

JAGERSLATIJN

MYTHES EN FABELS
OVER DE JACHT

KNNV UITGEVERIJ

‘Animals don’t behave like men. If they have to fight, they fight. If they have to kill, they kill. But they don’t get the wits to devise ways of hurting other creatures. I imagine they think there is skill in destroying things, while in fact it’s the easiest thing in the world.’

RICHARD ADAMS, *WATERSHIP DOWN*
[WATERSCHAPSHEUVEL]

Dankwoord

Bedankt Bart Wessels, dat je meteen enthousiast was over mijn boekvoorstel. Jouw ideeën over de opzet en uitwerking hebben *Jagerslatijn* een beter boek gemaakt. Veel dank ook aan uitgever Jack Folkers voor de deskundige begeleiding.

Velen hebben mij door de jaren heen horen verzuchten dat ik meer wil doen voor in het wild levende dieren en tegen de jacht. Het zijn onze gesprekken, jullie aanmoedigen en jullie geloof in mij die ervoor hebben gezorgd dat dit boek er uiteindelijk is gekomen. Met jullie 'je-kunt-hets!' en '*go-for-it-girls!*' heb ik mijn eeuwige zelftwijfel weten te overwinnen.

Speciale dank aan Pauline de Jong. Omdat je het manuscript wilde lezen en mij behoed hebt voor onjuistheden en slordige formuleringen. Jouw jarenlange onvermoeibare en belangeloze inzet voor in het wild levende dieren zijn een voorbeeld voor mij. Ook Ellen Girmscheid ben ik veel dank verschuldigd voor het meelesen. Jouw scherpe blik en zorgvuldigheid hebben ongetwijfeld bijgedragen aan de toegankelijkheid en leesbaarheid van *Jagerslatijn*.

Verantwoording

In *Jagerslatijn* ligt de focus op mensen die niet-beroepsmatig jagen. Ik noem ze in dit boek hobbyjagers, maar plezierjagers zou ook accuraat zijn.

Kunnen we helemaal zonder jacht? Op die vraag zal je in dit boek geen antwoord vinden. Tegelijkertijd blijkt er geen wetenschappelijk basis te zijn *voor* de jacht. Dit is dan ook geen wetenschappelijk boek. Wel heb ik voor dit boek honderden (media)bronnen en interviews bestudeerd. Daarbij heb ik dankbaar geput uit rapporten en onderzoeken geschreven door wetenschappers en deskundigen. Hun werk vormde mede de inspiratie voor dit boek. Dank jullie wel! Ik leer nog steeds van jullie.

Jagerslatijn is een essay waarin ik kritisch kijk naar hoe de jacht in Nederland is ingericht. Het is opiniërend, maar desondanks volledig onderbouwd met bronnen. Voor zover mogelijk heb ik deze bronnen vermeld in de eindnoten. Zoals dat gaat, worden sites aangepast en kunnen online artikelen onvindbaar raken. Weet dat alle bronnen zijn gecheckt in december 2022.

‘Animals don’t behave like men. If they have to fight, they fight. If they have to kill, they kill. But they don’t get the wits to devise ways of hurting other creatures. I imagine they think there is skill in destroying things, while in fact it’s the easiest thing in the world.’

RICHARD ADAMS, *WATERSHIP DOWN*
[WATERSCHAPSHEUVEL]

Inhoud

Inleiding 13

DEEL 1 BASISKENNIS 17

Wet- en regelgeving in een notendop 19
Wie heeft het voor het zeggen in onze natuur? 21
Toezicht 34

DEEL 2 MYTHES EN FABELS OVER DE JACHT 41

Jacht verlaagt het aantal aanrijdingen 43
Jacht vermindert (of voorkomt) landbouwschade 49
Schade aan de natuur en populatiebeheer 59
Overige claims van jagers 64

DEEL 3 JACHTPROPAGANDA EN -LOBBY 69

DEEL 4 WAT BEZIELT DE JAGER? 83

Epiloog 95
Eindnoten 97

Inleiding

Jagers, wat voor mensen zijn dat eigenlijk? Het is een vraag die mij al bezighoudt sinds ik me tien jaar geleden ging verdiepen in de jacht. Daarvoor schreef en blogde ik ook al veel over dieren(welzijn) en over hoe mensen met dieren omgaan, maar de focus lag toen vooral op gehouden dieren en huisdieren. Hoe meer ik te weten kwam over de jachtpraktijk, hoe meer ik besepte dat de stem en belangen van in het wild levende dieren nauwelijks doorklinken in de media, terwijl diezelfde media wel veel aandacht besteden aan jagersbelangen.

Jarenlang heb ik rondgelopen met het idee om een boek te schrijven over de jacht. Ik wilde meer doen voor in het wild levende dieren dan alleen bloggen over de jacht en over de beeldvorming over in het wild levende dieren. Ik hoop dat *Jagerslatijn* de stem van die dieren bij meer mensen luider zal laten klinken. Jagers beweren vaak dat mensen alleen maar anti-jacht zijn omdat ze ‘onwetend’ zijn. Ik geloof dat het omgekeerde waar is. Zouden meer mensen meer kennis hebben over ecologie, biologie en over de jachtpraktijk, dan zouden ze juist kritischer worden.

Jagen, stropen, beheren, schade bestrijden, het zijn allemaal synoniemen voor precies hetzelfde: een in het wild levend dier doden, hem wegrukken uit zijn omgeving, van zijn soortgenoten, zijn familie, uit de natuur. Niets mis mee, vinden jagers, jachtgezinden en veel natuurorganisaties. Het is gewoon een stukje puur en eerlijk scharrelvlees. En we doen het allemaal heel diervriendelijk hoor. We verstoren de natuur niet, we helpen haar juist! Op hoe dat ‘helpen’ uitpakt, kom ik in *Jagerslatijn* uitgebreid terug.

Feit is dat er nog nooit zo veel gejaagd is als nu. Jacht is allang geen seizoensverschijnsel meer. Jagers jagen het hele jaar door, soms zelfs ’s nachts (met gebruik van kunstlicht). Zij jagen in het broedseizoen en in de zoogtijd. Ook het schieten op zwangere, zogende en heel jonge dieren is onder ontheffing geoorloofd. Daarbij zijn steeds meer soorten vogelvrij. Zelfs jagen op bevers is weer ‘gewoon’. Een beschermde diersoort die nota bene eerder is uitgeroeid door jagers. Nu de jacht- (en boeren-)lobby zich warmloopt tegen de wolf, dreigt datzelfde lot voor deze soort. Feit is dat jagers wettelijk beschermde diersoorten mét toestemming van provincies mogen doden. Hoe dat kan wordt in deel 1 en 2 van dit boek duidelijk.

‘Plezierjacht bestaat niet!’ roept het jagersgilde, ‘Dat ligt in de haven.’ Een van de vele, uitgekauwde oneliners die jagers gebruiken om kritische mensen de mond te snoeren. Jagers gebruiken graag termen als ‘beheer’, ‘schadebestrijding’ en ‘benuttingsjacht’ als eufemismen voor het woord (plezier)jacht. Een bewuste en effectieve tactiek om de discussie te vertroebelen en mensen in verwarring te brengen, zo zal blijken uit deel 3 van dit boek.

Welke naam je ook aan hun activiteiten geeft, al deze ‘soorten’ jacht worden uitgevoerd door dezelfde mensen:

hobbyjagers. Mensen die de kost verdienen als groenteboer, chef-kok of koning, en in hun vrije tijd graag het veld in trekken om dieren dood te schieten. Op die zeldzame momenten dat jagers toegeven dat ze wel degelijk plezier beleven aan *the thrill of a kill*, zeggen ze er steevast verontschuldigend achteraan: ‘Maar we doen nog veel méér hoor!’

Een van de problemen van tegenstanders van de jacht is dat (wetenschappelijke) argumenten het steevast afleggen tegen het verhaal dat ‘beheer moet’. In dit boek onderzoek ik de claims van jagers en toets deze aan argumenten van wetenschappers en deskundigen. Gebruiken de jagers gelegenheidsargumenten en drogredenen of zijn er claims die wel hout snijden?

Jagers redeneren simplistisch. Last van een dier? Dan maak je hem dood. Probleem opgelost! Een idee waarmee het gemakkelijk scoren is. Maar zo simpel is het natuurlijk niet. De natuur kent nu eenmaal geen leegte. Elke ingreep heeft gevolgen, gevolgen die jagers niet kunnen (of willen) overzien. Zoals een boom meer is dan een stuk hout, is een in het wild levend dier meer dan een stuk vlees. Dat dier is altijd onderdeel van iets groters, een systeem waarin alles in elkaar grijpt. Een dier is er niet voor niets, hij bestaat niet louter voor ons mensen. Hij heeft een rol te spelen, al weten wij niet altijd welke. Omgekeerd kunnen we dus ook niet weten wat het effect is van de ontijdige, gewelddadige dood van een bepaald dier.

Omdat beeldvorming over de jacht afhankelijk is van hoe media omgaan met berichten van jagers, is een belangrijk deel van dit boek ingeruimd voor een onderzoek naar propaganda en de jachtlobby. Hieruit blijkt dat het *verhaal* van de jagers het in de berichtgeving vrijwel altijd wint van feiten én nuance. Dat concludeert ook Hugh Jansman: ‘Als ecologen kunnen wij deze discussie niet

winnen want het gaat vaak niet meer om ecologische feiten.’

Dit boek heb ik geschreven voor iedereen die houdt van de natuur en van de dieren die in die natuur leven. Het is in het bijzonder bedoeld voor iedereen die wil leren hoe je projachargumenten kunt pareren en wat je kunt zeggen als een krant weer eens kopt: ‘We moeten (nog) méér schieten, want er zijn gewoon veel te veel ganzen, zwijnen, herten, reeën, enz. enz.’

DEEL I

Basiskennis

Wet- en regelgeving in een notendop

Je hebt dit boek vast niet gekocht om saaie juridische teksten te lezen. Toch is het belangrijk om eerst kort iets te zeggen over wet- en regelgeving voor de jacht en belangrijke begrippen toe te lichten, voor ik kan beginnen aan het ontrafelen van de mythes en fabels.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming is sinds 1 januari 2017 van kracht. Het doel van de wetgever was het beschermen van de natuur, en de daarin levende planten en dieren. Of dat beschermen ook daadwerkelijk gebeurt, kom ik later op terug. De wet geeft, zo staat in de Memorie van Toelichting te lezen, ook invulling aan artikel 21 van de Grondwet, dat bepaalt dat de zorg van de overheid is gericht op de woonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. In de praktijk blijkt dat met deze wet geen sprake is van een strikte bescherming van dieren.

Wildlijst

De Wet natuurbescherming noemt vijf soorten als jachtwild: haas, konijn, wilde eend, houtduif en fazant. De

wildlijst geldt landelijk en valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Jagers mogen deze vijf soorten doden zonder dat ze daarvoor een noodzaak hoeven aan te tonen. Voorwaarde is wel dat een soort de ‘jachtdruk’ kan verdragen: de staat van instandhouding moet gunstig zijn.² Het jachtseizoen is afhankelijk van de soort.³ Tijdens het seizoen mogen jagers in hun eigen jachtveld ongelimiteerd op deze dieren schieten. Dat jachtveld moet wel een aaneengesloten oppervlakte van minimaal 40 hectare hebben. Ook zijn ze verplicht te registreren hoeveel individuen van welke soort ze doden.

Landelijke vrijstellingslijst

Het ministerie gaat ook over de landelijke vrijstellingslijst. Vrijstelling betekent dat jachthouders, personen of organisaties die beschikken over jachtrechten, de op de vrijstellingslijst aangewezen soorten het hele jaar door onder voorwaarden mogen (laten) doden in het kader van schadebestrijding. Ze hoeven hiervoor niet vooraf een ontheffing aan te vragen. De soorten die op de landelijke vrijstellingslijst staan zijn: houtduif, konijn, vos, kauw, zwarte kraai en Canadese gans.

Provinciale vrijstellingslijst

Ook provincies mogen diersoorten op een provinciale vrijstellingslijst plaatsen, al hebben niet alle provincies zo’n lijst. Drenthe, Flevoland, Groningen en Limburg hebben er geen. Friesland heeft de langste vrijstellingslijst: aardmuis, veldmuis, woelrat, kokmeeuw, zilvermeeuw en roek, op de voet gevolgd door Noord-Holland: knobbelzwaan, meerkoet, spreeuw, gaai en ekster, en Utrecht: spreeuw, grauwe gans, kolgans, smient en ekster. Gelderland noemt drie soorten: roek, woelrat

en spreeuw. Zeeland en Noord-Brabant houden het bij twee, respectievelijk spreeuw en wilde eend, en woelrat en veldmuis. Overijssel en Zuid-Holland plaatsten elk één soort op de lijst, respectievelijk roek en smient.

Provinciale ontheffing

Jagers kunnen dus al dieren doden op basis van een landelijke of provinciale vrijstelling en tijdens het jachtseizoen (wildlijst). Bovendien kunnen provincies ontheffingen afgeven, bijvoorbeeld voor afschot van diersoorten waarop de jacht niet is geopend, waarvoor geen vrijstelling geldt, voor het schieten buiten het jachtseizoen of voor het gebruik van verboden (dodings)middelen. Hoe dit werkt lees je hierna.

Wie heeft het voor het zeggen in onze natuur?

Om het volgende hoofdstuk ‘Mythes en fabels’ goed te kunnen volgen, is het belangrijk om te weten wie welke rol speelt in het ‘jachtsysteem’.⁴

De landelijke overheid heeft met de invoering van de Wet natuurbescherming de verantwoordelijkheid voor de natuur gedecentraliseerd. Deze is grotendeels overgedragen aan de provincies.⁵ Zij spelen dus een centrale rol in het toestaan van de jacht *met uitzondering van de plezierjacht* (de seizoensjacht, ook wel benuttingsjacht genoemd).

Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten

Provinciale Staten stellen regels op waaraan faunabeheereenheden en faunabeheerplannen moeten voldoen. Zij zijn ook verantwoordelijk voor de provinciale vrijstellingen. Ook kunnen Provinciale Staten Gedeputeerde Staten (het college van Gedeputeerde Staten)